

حکایت‌های حکیمانه امیراسر جهان

گردآورنده: مارگارت سیلف

ترجمه و اضافات: فرهنگ رجایی

سرشناسه: سیلف، مارگارت
Silf, Margaret

عنوان و نام پدیدآور: حکایت‌های حکیمانه از سراسر جهان/
گردآورنده مارگارت سیلف؛ ترجمه و اضافات فرهنگ رجایی.
مشخصات نشر: تهران: انتشارات دمان، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۲۲۶ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۹۶۷-۰-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: عنوان اصلی: One Hundred Wisdom Stories from Around the World, 2011.

موضوع: افسانه‌ها و قصه‌ها

موضوع: Legends

موضوع: داستان‌های آموزنده — مجموعه‌ها

موضوع: Didactic fiction — Collections

شناسه افزوده: رجایی، فرهنگ، ۱۳۳۱ - مترجم

رده بندی کنگره: GR ۷۶

رده بندی دیویی: ۳۹۸/۲ [ج]

شماره کتابشناسی ملی: ۵۷۵۰۶۸۷

حکایت‌های حکیمانه از سراسر جهان

گردآورنده: مارگارت سیلف
ترجمه و اضافات: فرهنگ رجایی
ویراستار: احسان آرمیخ
مدیر هنری: حمیده درویش
نمونه خلاق: قاسم مؤمنی

چاپ اول: ۱۳۹۸ - ش. ر. ۵۰۰ نسخه

لیتوگرافی: اطلس چاپ، چاپ و طراحی: امین

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۵۹۶۷-۰-۸

قیمت: ۳۹۰۰۰ تومان

حق چاپ محفوظ است.

انتشارات دمان

برای خرید کتاب‌های انتشارات دمان به سایت زیر مراجعه کنید.

www.ketabweb.com

فهرست

۹.....	مقدمه مناجات
۱۳.....	مقدمه گردآورنده
۱۵.....	اول: سرنوشت
۳۷.....	دوم: گنجینه‌های زندگی
۵۳.....	سوم: پیروزی نیکی بر پلیدی
۷۳.....	چهارم: ارزش‌های ماندگار
۹۳.....	پنجم: هشدارها
۱۱۵.....	ششم: هنر صادق زیستن
۱۳۵.....	هفتم: صبر و پایداری
۱۴۵.....	هشتم: ایثار
۱۶۹.....	نهم: ارزش خلقت
۱۸۹.....	قدردانی و منابع

مقدمه مترجم

گاه محلی ای بعضی کتاب‌ها به چشمه جوشان حکمت زلال و گوارا و نماد ارزش‌های ابدی تبدیل شده و سرنخ‌هایی برای هنر انسان‌ورزی به دست می‌دهند. به گمان من، کتاب حکایت‌های حکیمانه در زمره چنین آثاری است. شاید به این دلیل که این کتاب بصیرت‌هایی را شامل است که می‌توان عقل سلیم و یا حتی حکمت عامیانه خواند. حکایت‌های آن در بردارنده و القاکننده خرد ناب انسانی است که در همه سنت‌های بشری، صرف‌نظر از زبان، مات، در و فرهنگ، تولید شده‌اند. به همین دلیل، وقتی برای اولین بار این کتاب را خواندم، بسیار مجرب نکردم که برخی از حکایت‌ها روایت‌هایی را به ذهن متبادر می‌کند که در دوران کودکی از زبان سالمندان فامیل در روستای زادگاهم شنیده بودم و یا بعداً در آثار بزرگانی چون مولانا خوانده‌ام. نکته قابل توجه اینکه اکثر روایت‌کنندگان در روستای ما حتی سواد خواندن و نوشتن هم نداشتند، اما این حکمت‌ها را سینه‌به‌سینه نقل می‌کردند.

به یاد ندارم این کتاب حکمت‌آمیز و پربصیرت برای هنر انسان‌ورزی چگونه به دستم رسید. نکته ارزشمند اینکه حکایت‌ها در برهه‌ای از زندگی ادغام شده دائمی‌ام شدند. بالاتر از آن، به دو دلیل آن‌ها را بسیار آموزنده، آرام‌بخش و توانمندساز ساختم. اول اینکه وقتی واقعه طبیعی اما در هر موقعیتی تکان‌دهنده از دست دادن مادرم و پس از جدی پدرم را تجربه کردم، بهشتی که زیر پای مادرم بود و آن را نزدیک خود می‌دیدم از من دور شد و دیواری که پدرم بین من و مرگ کشیده بود از میان برداشته شد، برای مدتی تاریکی زیادی اطرافم را گرفت. در آن دوران غم‌بار که کمابیش ادامه دارد، این حکایت‌ها برای کنار آمدن با این فقدان و معلق بودن در صحرای دار فانی، همدم و راهنمای مهم و عظیمی بودند. دوم اینکه در آن موقع ذهن و دلم به تألیف کتابی با عنوان *هنر انسان‌ورزی*؛ مدنیت و تمدن‌سازی (به زبان انگلیسی) که هنوز ادامه دارد و کتاب دیگری با عنوان *اندیشه و اندیشه‌ورزی* (انتشارات فرهنگ جاوید، ۱۳۹۸) مشغول بود و ظرافت‌های مندرج در

حکایت‌ها را حاوی سرنخ‌های مهمی برای فهم انسان‌ورزی، چه در عرصه خصوصی و فردی و چه در عرصه مدنی و جهان‌داری یافتیم. بصیرت‌های مندرج در حکایت‌های حکیمانه، خواننده را نه فقط به خودکاوی، خودشناسی و خودآگاهی دعوت می‌کند، بل در واقع سرنخ‌هایی برای الفت و آشنایی با خود و ورود به مقوله خلوت و مراقبه ارائه می‌کند؛ به زبان حضرت مولانا، این حکایت‌ها آمده‌اند تا ما را به خویشتن خویش ببرند: «آمده‌ام که تا به خود گوش‌کشان‌کشانمت - بی‌دل و بی‌خودت کنم در دل و جان نشانمت» (دیوان شمس: غزل ۳۲۲: بیت اول).

نکته جالب دیگر اینکه زبان و سبک و سیاق این حکایت‌ها برای فارسی‌زبانان ناآشنا نیست. در واقع، این مجموعه را به‌سادگی می‌توان در زمره امثال و حکم‌نویسی‌های شرقی و ایرانی دانست. می‌دانیم که قدیمی‌ترین و شاید پرآوازه‌ترین آن‌ها داستان‌های بیدپای است که سرانسان‌ورزی و خردورزی‌های عمیقی را از زبان حیوانات، به‌ویژه دو قهرمان وایت یعنی کلبله و دمنه، از دو سنت هندی و ایرانی-هندی ارائه می‌کند.^۱ در مجموعه پیش‌برآورد خردورزی در گفت‌وگوی میان حیوانات، نباتات، اشیاء و یا در نتیجه گفت‌وگوی انسان‌ها و یا بین خود انسان‌ها ارائه می‌شود. دیگر اینکه این حکایت‌ها از فرهنگ‌های متعدد می‌آیند، به همین دلیل پیام آن‌ها در واقع جهان‌شمول و واقعاً به تعبیر زیرعنوان کتاب، «انسان‌ساز جهان» است.

حرف اصلی این حکایت‌ها ارائه بیان درست نسبت به مقولاتی در زندگی و انسان‌ورزی است که برخی از آن‌ها و به‌اساس آن‌ها این حکایت‌ها گروه‌بندی شده است. در فهرست مشاهده می‌شود که این حکایت‌ها بیش‌تر درست در مقولات زیر را به نمایش می‌گذارند: سرنوشت؛ پیروزی نیکی بر پلیدی؛ ارزش‌ها، ماندگار؛ هشدارها؛ هنر صادق زیستن؛ صبر و پایداری؛ ایثار؛ ارزش خلقت. در مجموع، حرف اصلی این است که قبل از کسب دانش، باید بینش درست داشت. مثلاً حمایت شاهزاده‌ای سپیده‌دم، گفت‌وگوی خاخامی را با دانش‌آموزانش روایت می‌کند و از آن‌ها می‌پرسد «چگونه می‌توان فهمید که شب به پایان رسیده و روز در حال بالا آمدن است؟» دانشجویان در پاسخ، دانش خود را نشان می‌دهند؛ از جمله «وقتی بتوان یک حیوان را از دور دید و تشخیص داد که آیا گوسفند است یا سگ گله؛» یا «زمانی که بتوان از دور به یک

۱. داستان‌های بیدپای. ترجمه محمد بن عبدالله النجاری. به تصحیح پرویز ناتل خانلری و محمد روشن. تهران: انتشارات خوارزمی، ۱۳۶۱.

درخت میوه نگاه کرد و تشخیص داد که آیا درخت انجیر است یا هلو. اما حکمتی که خاخام به دنبال آن است «بینش» درست است و نه «دانش» درست و به همین دلیل می‌فرماید: «شب موقعی به پایان رسیده، سپیده سر می‌زند که شما به صورت یک انسان غریبه نگاه کنید و دریابید که او برادر شماست. اگر شما حجاب غریبی را برندارید پرده تاریکی شب همیشه بر شما مستولی خواهد ماند». دانش همان است که مولانا آن را «عقل مکسبی» می‌خواند که باید در مدرسه آموخت و ذهن را به آن عادت داد؛ «عقل دو عقل است اول مکسبی - که درآموزی چو در مکتب صبی» (مثنوی، چهارم: ۱۹۵۹). درحالی که بینش خواستار موضع خلاف‌آمد است و فرهنگ و سنت آن را حفظ و منتقل می‌کند؛ انسان‌ها، گروه‌ها و جوامع بازیکر و در حال توسعه از سطح بینش بالایی برخوردارند. واقعه‌ای که انش را به راحتی می‌توان کسب کرد یا حتی خرید. امیدوارم این حکایت‌ها با ارتقا سطح بینش خواننده کمک کند.

برای آشنایی خواننده ایرانی زیست‌نامه کوتاهی از گردآورنده ارائه می‌کنم. خانم مارگارت سیلف اهل انگلستان و در سال ۱۹۴۵ متولد شده است. در دانشگاه‌های لندن و کیل در رشته زبان و ادبیات انگلیسی درس خوانده است. خود را ساکن «مناطق مرزی» می‌داند و منظورش این است که سرحد شهر و زندگی محلی تقاطع فرهنگ‌ها، آیین‌ها و اعتقادات می‌داند. به زعم وی، در این مناطق است که کناکش‌های فکری و فرهنگی تأثیر و تأثرهای متقابل و کارساز به جا می‌گذارند. در این مناطق است که میدان و امکان بروز خردورزی و حکمت فراخ، ممکن‌تر و فراوان‌تر می‌شود. خانم سیلف به عنوان یک نویسنده مستقل برای مطبوعات و دیگر رسانه‌های گوناگونی نویسد و امیدوار است انسان‌ها را صرف‌نظر از سابقه قومی، دینی، و فرهنگی به هم نزدیک کند.

اندکی هم از خود بگویم، نه به قصد خودنمایی که برای مسئولیت‌پذیری، تا خواننده بداند که به تفنن قلم نمی‌زنم. اینکه جرئت نوشتن، ترجمه و انتقاد تنها به خود می‌دهم این است که قدری دود چراغ فرهنگ خورده‌ام. در سال ۱۳۳۱ در ده خسیبجان در اطراف اراک به دنیا آمدم و از هفت سالگی تاکنون، یعنی بیش از نیم سده است که خود را دانشور و افسر و نگهبان فرهنگ و تعلیم و تربیت می‌دانم و امیدوارم در حرفه شریف دانشوری بمانم. مهمترین درس این همه سال این نکته است که دریافته‌ام میزان دانسته‌هایم در مقایسه با اقیانوس معرفت آدمی قطره‌ای بیش نیست. سپهر رسمی مطالعاتم «امر سیاسی» و یا به تعبیر دقیق و زیبای موبد ساسانی حضرت تنسر در کتاب

ماندنی‌اش نامه تنسر، «قانون عقل جهان‌داری»^۱ است. به رابطه فرهنگ و این قانون مهم و ابدی توجه دارم و به همین دلیل همه کلاس‌های درسی و یا جستارهای تحقیقاتی‌ام را با رهیافت فرهنگی ارائه می‌دهم. به عنوان معرفی، تنها به دو سه کتاب از کارهای چاپ شده اخیر خویش بسنده می‌کنم: مشکله هویت ایرانیان: ایفای نقش در عصر یک تمدن و چند فرهنگ (نشر نی، چ ۹، ۱۳۹۷)؛ بازیگری در باغ هویت ایرانی؛ سرنمونی حافظ (نشر نی، ۱۳۹۷)؛ زندگی فضیلت‌مند در عصر سکولار (نشر آگاه، چ ۳، ۱۳۹۵)؛ اندیشه و اندیشه‌ورزان (انتشارات فرهنگ جاوید، ۱۳۹۸).

حرف آخر اینکه از همه دوستانی که مشوق بوده‌اند سپاسگزارم، به‌ویژه دوست فرهیخته حمید اندیشیان که بخش‌هایی از ترجمه را خواند و دوستان انتشارات دمان، بدویش دکتر احسان کریمخانی، قاسم مؤمنی و حمیده درویش که زحمت کشیده، نشر آراسته‌های را ارائه دادند، متشکرم. ناگفته پیداست که هر کوتاهی در ترجمه و یا اضافات متوجه این نگارنده است.

فرهنگ رجایی

تهران، خرداد ۱۳۹۸، ژوئن ۲۰۱۹

۱. نامه تنسر به گیشنسب. به تصحیح مجتبی مینوی و محمد اسمعیل رضوانی، تهران: انتشارات خوارزمی، ۱۳۵۳، ص ۵۲.